

Boerenoorlog, een vondst

Olav Petri

maart 2018

Je hoeft het niet te verzamelen om er toch wat mee te kunnen doen. Op de Filateliebeurs in Hilversum stond een handelaar die dozen had met poststukken, alles 1 euro. Nou, je hebt alles al, nietwaar, dus waarom zou je, maar dan loop je toch een tijdje door zo'n doos heen, snel want je bent niet de enige, pikt wat op dat je nieuwsgierig maakt of waar je een ander blij mee kunt maken.

Er zat een stukje dik papier met adres erop bij, postzegels van de Oranje Vrijstaat. Dat was een van de Boerenrepublieken in Zuid Afrika, Paul Kruger, Transvaal en zo, u weet wel. We zitten midden in de Tweede Boerenoorlog, 1899-1902. Er stond een opdruk op, V R I, dat betekent Victoria Regina Imperatrix, verwijzend naar het feit dat de Oranje Vrijstaat nu valt onder de Britse kroon die gedragen wordt door Victoria, koningin en keizerin. Keizerin was ze van Brits Indië, cadeautje van een handige premier, Disraeli, geloof ik.

Mijn aandacht werd vooral getrokken door het woord "Camp" in de adressering. Het poststuk blijkt de uitgeknipte adressering te zijn van een pakje dat vanuit het in 1900 bezette Oranje Vrijstaat naar een "Freestater" een krijgsgevangen soldaat is gestuurd. Die zit helemaal op Ceylon. Het pakje is daar in het kamp gecensureerd, zie het grote ovale stempel. De afzender wilde dat het pakje via Pretoria liep, het killer stempel met nummer 226 over de zegels kon ik niet achterhalen. We weten dus niet waarvandaan het komt. Het type komt voor in de Kaapkolonie. Helaas is er geen plaatsnaamstempel naast gezet. In 1902 was de oorlog afgelopen, het pakje zal niet later verzonden zijn.

Het internet heeft veel te bieden. Daar stond kamp Diyatalawa met veel foto's erbij beschreven. "Hut 35" staat er ook op, maar ik weet niet ik bij welke rij ik moet beginnen te tellen. Het was er redelijk goed toeven voor de meer dan 5000 krijgsgevangenen. De geadresseerde staat niet in de lijst aldaar begraven gevangenen dus hij heeft het overleefd. Enkele boeren zijn ontsnapt en in Europa als helden onthaald. Trouwens de Britse journalist Churchill werd door de latere generaal Botha zelf gevangen genomen – hij was gewapend en leek mee te schieten toen de pantsertrein veroverd werd. Hij ontsnapte later via Mozambique, kreeg een heldenonthaal en diende als officier in het Britse leger tegen de Boeren.

Na de oorlog keerden de gevangenen op Ceylon die een eed van trouw aan de nieuwe Zuid-Afrikaanse Republiek hadden afgelegd terug. Een twintigtal bleef, een ervan werd een zeer gewaardeerd beheerder van een groot natuurgebied.

Krijgsgevangenen werden, oude ongezonde Britse traditie, aanvankelijk opgesloten op schepen die voor de kust lagen. Het risico op ontsnappen uit kampen op het vasteland was te groot. De Boerengeneraal Cronjé en de zijnen, 5000 mensen, verdwenen na een grote nederlaag in 1900 helemaal naar Sint Helena waar de generaal in het huis van Napoleon ondergebracht werd. Kleinere groepen zijn nog naar Bermuda en elders gebracht. Om het einde van de oorlog te bespoedigen gingen de Britten over tot het gebruik van concentratiekampen voor burgers met vreselijke gevolgen...

Wat nu te doen? Ik overweeg het stuk op te sturen naar de studiegroep in Zuid Afrika of er een scan van te sturen. Men zoekt daar nog allerlei postale en persoonlijke gegevens en wellicht hebben ze er iets aan.

